

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: copyright@minedu.fi

Viite: lausuntopyyntöne 26.5.2010 (Dnro 14/010/2010)

Luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäävien keinojen vahvistaminen ja monipuolistaminen

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa. Viittaamme myös Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n asiassa antamaan lausuntoon.

1. Teoston pääviestit

Yhteenvetona lausunnostamme toteamme seuraavaa:

- teleyritysten velvollisuus toimittaa oikeudenhaltijoiden ilmoitukset liittymänhaltijoille on päämääriltään oikeansuuntainen mutta sisällöllisesti riittämätön uudistus
- järjestelmän uskottavuus, tehokkuus ja todellinen vaikuttavuus edellyttävät lähetettyjen ilmoitusten rekisteröintiä sekä riittäviä seuraamuksia toistuvista varoitusilmoituksista piittaamattomia liittymänhaltijoita kohtaan
- teleyritysten tulee kantaa omat ilmoitusmenettelyyn liittyvät kulunsa
- teleliittymän yhteystietojen luovuttamista koskeva säädösmuutos on kannatettava

2. Esityksen yksityiskohtainen arviointi

Laajamittainen luvaton tiedostojenkako vertaisverkoissa on tämän hetken suurin yksittäinen tekijänoikeusyhteisöä ja -taloutta vaivaava ongelma. Asian mittavuutta ja tärkeyttä osoittavat hallituksen esitysluonnoksessa selostetut Ranskassa, Iso-Britanniassa ja Espanjassa hiljattain tehdyt lainsäädännön muutokset, joilla suhtautumista luvattomaan verkkojakeluun on tiukennettu ja keinoja siihen puuttumiseen on lisätty. Myös Euroopan komissio on asettanut useita asiaan liittyviä työryhmiä, mm. väärentämisen ja piratismien eurooppalainen seuranta-keskus (European Observatory on Counterfeiting and Piracy) ja laittoman tiedostojenkakelun vastaisia toimia selvittävä työryhmä (Working Group on Illegal Up and Downloading).

Verkkopiratismiin aiheuttama haitta on usein rajat ylittävää mutta sen vaikutukset ovat tuntuvimpia pienillä kulttuuri- ja kielialueilla. Suomalainen ammattimainen kulttuurituotanto on

omaperäistä, elinvoimaista ja suosittua. Markkinoidemme pienuuden vuoksi juuri siihen kohdistuva piratismi nakertaa erityisen pahasti suomalaisen tekijänoikeustoimialan kannattavuutta. Se vaikeuttaa tekijöiden ja taiteilijoiden elinkeinomahdollisuuksia ja luovan alan yritysten toimintaa sekä estää panosten palautumista kulttuurin uustuotantoon ja tuotekehittelyyn. Laajamittainen verkkopiratismi näivettää yhtäläillä tekijänoikeustaloutta kuin omaperäisen sisältötuotannon välittämiä ja kantamia kulttuurisia arvoja.

Kuten esitysluonnoksessa selostetaan, Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY -projektin teettämän tuoreen tutkimuksen mukaan verkkopiratismi aiheuttaa Suomessa vuosittain yli 350 miljoonan euron tappiot. Pidämme oikeana luonnoksessa esitettyä johtopäätöstä, että luvattoman verkkojakelun vähentyminen lisäisi kysynnän suuntautumista kohti laillisia, terveellä liiketoimintapohjalla toimivia sähköisiä palveluita ja verkkokauppoja. Tällaisen vaikutuksen aikaansaamisessa ovat ratkaisevassa asemassa luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäävät oikeudelliset ja muut keinot.

Luonnoksessa arvioidaan, että siinä tehdyillä ehdotuksilla olisi selvästi myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia ja että ne edistäisivät uusien sähköisten palveluiden yleistymistä ja käyttöönottoa sekä vahvistaisivat uuteen teknologiaan perustuvaa yritystoimintaan. Näitä tavoitteita vasten tarkasteltuina luonnoksessa esitetyt toimenpiteet eivät valitettavasti täytä niitä vaatimuksia, joita piratismiin tuntuva vähentäminen edellyttäisi. Teleyritysten velvollisuus toimittaa liittymänhaltijoille oikeudenhaltijoiden ilmoituksia havaituista oikeudenloukkauksista on oikeansuuntainen mutta riittämätön toimenpide. Mikäli ilmoituksia ei mitenkään rekisteröidä, niiden tehokkuuden mittaaminen jää epämääräiseksi. Toistuvista oikeudenloukkauksista ei saataisi tietoa eikä niihin siten voitaisi puuttua. Uskottava ohjaus- ja valvontajärjestelmä edellyttää sekä seurantaa että sanktioita. Luonnoksessa vesitetään järjestelmän uskottavuutta toteamalla nimenomaisesti, ettei ehdotettavalla ilmoitusmenettelyllä olisi oikeudellisia vaikutuksia (s. 17).

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen elokuussa 2009 julkaisemassa nuorten vertaisverkkokäyttäytymistä selostavassa tutkimuksessa todetaan nuorison muun omaisuusrikollisuuden vähentyneen samanaikaisesti kun vertaisverkkolataaminen on yleistynyt (Aaltonen, Mikko: Nuoret vertaisverkoissa. Teoksessa Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset – Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. OPTL:n tutkimuksia 246). Tämän arvioidaan liittyvän erityisesti kiinnijäämisriskiin eri rikostyypeissä. Tutkimuksen mukaan (s. 66) *”tilaisuusrakenne kanavoi rikoskäyttäytymistä siihen suuntaan, jossa rikoksen tekeminen on riskittömintä. Tässä mielessä nuorten vertaisverkkojen käyttö on ainakin jossain määrin rationaalista toimintaa, jossa matala kiinnijäämisriski on keskiössä.”*

Tutkimuksen valossa näyttäisi siis siltä, että kiinnijäämisriskiä lisäävät seikat ja tietoisuus niistä todella vaikuttavat nuorten käyttäytymiseen. Yleinen tietoisuus laillisesta ja laittomasta on esitysluonnoksessakin todettu korkeaksi (s. 11): yhdeksän kymmenestä kuluttajasta tietää, että musiikki- ja elokuvatiedostojen jakaminen vertaisverkoissa ilman oikeudenhaltijoiden lupaa on laitonta. Tämä ei kuitenkaan riitä muuttamaan käyttäytymismalleja, jos kiinnijäämisriski laittomasta toiminnasta on olematon. Tätä johtopäätöstä tukee selkeästi Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n kesäkuussa 2010 teettämä tutkimus. Sen mukaan lähes 60 % suomalaisista pitää vaikutuksiltaan *tehottomana* luonnoksessa esitettyä mallia, jossa varoitusilmoituksia ei rekisteröidä, kun taas yli 80 % pitää vaikutuksiltaan *tehokkaana* sellaista mallia, jossa ilmoitukset rekisteröitäisiin ja toistuvista varoituksista voisi seurata sanktioita.

Katsomme, että teleyrityksen välittämät varoitusilmoitukset tulisi voida rekisteröidä, jotta internet-piratismiin valvontaa voitaisiin suunnata vakavimpiin ja haitallisimpiin tapauksiin. Valvonnan uskottavuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi tulisi myös harkita, millaisia seuraamuksia ilmoitusten noudattamatta jättämiseen tulisi liittää huomioon ottaen liittymän käyttäjän ja sen haltijan kohtuulliset oikeusturvaodotukset.

Kannatamme luonnoksessa tehtyä esitystä, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön roolia oikeaa verkkokäyttäjyymistä koskevan tiedon jakajana kasvatetaan. On erittäin tärkeää saattaa vanhempien saataville helposti ymmärrettävässä muodossa olevaa informaatiota siitä, mikä on lainvastaista verkkokäyttäjyymistä ja miten siihen voidaan puuttua. Yhtä lailla tulisi tarjota lailliseen verkkotarjontaan ohjaavaa tietoa ja yhteyksiä. Mikäli vanhemmat voivat ajoissa puuttua lasten ja nuorten moittittavaan käyttäjyymiseen, voidaan suuremmat vahingot ja mahdollinen viranomais selvittely välttää.

Teleyritykset tulevat olemaan merkittävä hyödynsaajataho luovien sisältöjen laillisen verkko-kaupan kehittyessä. Tästä syystä on kohtuullista, että myös teleyritykset osallistuvat tällaisen toimintaympäristön aikaansaamiseen liittyviin kustannuksiin. Emme kannata ehdotusta siitä, että oikeudenhaltijoille asetettaisiin velvoite korvata tunnistamistietojen käsittelystä ja ilmoituksen välittämisestä aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko teleyritykselle. Oikeudenmukaisempaa ja yhteisen tavoitteen kannalta perusteltua on, että oikeudenhaltijat ja teleyritykset kumpikin kantavat itse ilmoitusmenettelyyn liittyvät kulunsa. Hankalia tilanteita voisi syntyä myös siitä, että osapuolten välillä tulisi olla etukäteinen sopimus teleyrityksen kustannusten korvaamisesta. Mikäli käsitykset oikeasta hintatasosta poikkeaisivat huomattavasti toisistaan, voisi syntyä pitkäänkin jatkuva pattitilanne, jonka aikana varoitusilmoitusten lähettäminen ei olisi lainkaan mahdollista teleyrityksen kieltäytymisoikeudesta johtuen.

Helsingissä, kesäkuun 18 päivänä 2010

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
edunvalvontajohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 23 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoimme vuonna 2009 oikeudenomistajillemme 86,5 %.

Teosto toimii yhdyssiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.